

NOZARE _____ **BIŠKOPIĀBA**

AIZPILDĪJA (vārds, uzvārds, paraksts) _____ **Juris Šteiselis**

Izpildē piedalījās (eksperti, biedri u.c.): LBB padomes priekšsēdētājs **J. Šteiselis**
izpilddirektore **R. Bartuševica**
valdes priekšsēdētājs **A. Krauze**

Organizācija _____ **Latvijas Biškopības biedrība**

Nozares analīze	
Nozares mērķis	Biškopības nozares mērķis ir nodrošināt ienākumus nozarē strādājošiem, ražot kvalitatīvus biškopības produktus, veikt efektīvu lauksaimniecības kultūraugu apputeksnēšanu un medus bites <i>Apis mellifera</i> (Linnaeus, 1758) ilgtspējīgu eksistenci – gan izkopjot tās saimnieciski lietderīgās īpašības, gan saglabājot to kā sugu, jo savvaļā, bez cilvēka palīdzības, šīs bites eksistēt nespēj. Biškopībā ražo šādus produktus: medu, bišu maizi un ziedputekšņus, vasku, propolisu, bišu māšu peru pienu. Produkcijas dažādošanai notiek ievāktā medus šķirošana un dažādu medus šķirņu ievākšana, kā arī medus un

dažādu augu valsts produktu maisījumu izgatavošana. Arī bišu maizi un saražotos ziedputekšņus iespējams piedāvāt patēriņam gan tīrā veidā, gan maisījumos, piemēram, ar medu. Vasks galvenokārt paliek nozarē – tas dravās atgriežas mākslīgo šūnu veidā, taču liela daļa vaska tiek izmantota arī dekoratīvo sveču ražošanai. Propolisu un bišu māšu peru pienu izmanto kosmētikā un farmācijā zāļu ražošanai.

Nozares galvenais uzdevums ir izglītēt ikvienu nozarē iesaistīto, sākot no biškopja līdz medus pārstrādātājam un tirgotājam, un panākt, ka saražotā produkcija ir konkurētspējīga un nezaudē savas dabiskās īpašības, bioloģisko aktivitāti, kā arī netiek sabojāta pirmapstrādes, pārstrādes, glabāšanas un tirdzniecības laikā.

Paralēli biškopības produktu ražošanai un bišu saimju izmantošanai lauksaimniecības kultūraugu apputeksnēšanā, biškopības nozares loma aizvien būtiskāk izpaužas medus bišu aizsardzībā un saglabāšanā. Pagājušā gadsimta vidū notika dabā salīdzinoši reti sastopama parādība, kad bišu parazīts – ērce *Varroa destructor* (Anderson un Trueman, 2000) ieguva jaunu saimniekorganismu un sāka parazitēt arī uz Rietumu medus bites. Līdz šim parazīts bija sastopams tikai uz Austrumu (Āzijas) medus bitēm *Apis cerana* (Fabricius, 1793). Rietumu medus bitēm nav dabiska, evolūcijas ceļā veidota aizsardzības mehānisma pret jauno parazītu. Ja bišu saimes netiek ārstētas, tās iet bojā. Kopš 2003. gada Pasaulē aizvien vairāk novēro pēkšņu un negaidītu bišu saimju bojāeju. Bišu saimes iznīkst bieži vien bez it kā redzama iemesla, taču par saimju nobeigšanās iemesliem zinātnieki ir vienisprātis – ērcu novājinātais bišu organisms ir uzņēmīgāks pret vīrusu slimībām. Diemžēl medus bites ir apdraudētas arī no citu lauksaimnieku puses – intensīvā saimniekošana prasa aizvien efektīvāku augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu. Kļūdaina šo preparātu lietošana rada papildus apdraudējumu biškopībai.

Šādos apstākļos biškopības nozare un biškopji ir vienīgie, kuri ir spējīgi nodrošināt bišu saimju izdzīvošanu un līdz ar to arī medus bišu eksistenci. Visas savvaļā nonākušās bišu saimes nenovēršami iet bojā 3 -5 gados. Lai izprastu bišu apputeksnēšanas lomu bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā, jāatceras, ka apmēram 80% no augiem uz Zemes ir entomofīli. Tas nozīmē, to apputeksnēšanai ir nepieciešami kukaiņi. No kukaiņiem apmēram 4/5 augu apputeksnē tieši medus bites.

Nozares apraksts

Latvijā 2012. gadā ir 73 800 bišu saimes un 4 300 biškopju.

PROJEKTU LĪDZFINANSE
EIROPAS SAVIENĪBA

ELFLA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

Saskaņā ar Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas un SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”
2012. gada 27. janvārī noslēgto līgumu Nr. 2012/16, aktivitāte „Nozaru ekspertu ziņojumi”

Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

Biškopju un bišu saimju skaita izmaiņas laika posmā no 2010 – 2012. gadam. (LBB)

	2010	2011	2012
Biškopji:	3 700	4 000	4 300
Bišu saimes:	64 133	68 000	73 800

Valstī saražotas 1 480 tonnas preču medus par kopējo vidējo tirgus vērtību 4,3 miljoni latu. Pārējo biškopības produktu ražošanas apjoms salīdzinot ar medus ražošanas kopapjomu ir mazs: 92% no visas biškopībā saražotās produkcijas ir medus, 4% vasks, 3,8% ziedputekšņi un bišu maize, bet propoliss 0,2%

Medus ražošanas rādītāji laika posmā no 2010 – 2012. gadam (LBB).

	2010	2011	2012
Medus ražošana (t)	1 280	1 700	1 480
Bišu saimju skaits	64 133	68 000	73 800
Medus raža (kg/bišu saime)	20	25	20
Vidējā medus cena (Ls/kg)	2,85	2,70	2,90

Medus importa un eksporta apjomi valstī ir ļoti svārstīgi un atkarīgi no valsts iekšējiem ražošanas rādītājiem (ražas un neražas gadi) un pieprasījuma valsts iekšējā tirgū. Laika posmā no 2006. gada medus imports valstī svārstījies no 60 – 300 tonnām. Savukārt medus eksporta apjomi ir bijuši tikai no 4 – 30 tonnām.

Vidējais medus patēriņš uz vienu iedzīvotāju Latvijā (*per capita*) ir nedaudz zem 1 kg (0,987 kg), kas būtībā ir tuvu augsti attīstītu Eiropas valstu līmenim (Vācijā, Austrijā un Slovēnijā – virs 1 kg uz cilvēku).

Paralēli biškopības produktu ražošanai (medus, putekšņi, bišu maize, vasks uc.) – tā sauktajai biškopības tiešās produkcijas ražošanai, eksistē arī biškopības netiešās produkcijas ražošana – bišu veiktais darbs lauksaimniecības kultūraugu apputeksnēšanā. Tā nav plānotā bišu pievešana kultūraugu laukiem, lai veiktu to

apputeksnēšanu. Tas ir bišu darbs, piemēram, pļavās un ganībās, apputeksnējot lopbarības augus un savvaļas augus, tā nodrošinot ne tikai lielākas biomasas ieguvu, bet arī garantējot sugu daudzveidību un to eksistenci kopumā. Reālo bišu devumu šajā jomā naudas izteiksmē aprēķināt grūti, tomēr tas ir mēģināts. Pēc daudzu zinātnieku domām, biškopības netiešās produkcijas kopapjoms vidēji ir 10 reizes lielāks nekā tiešās ražotās produkcijas apjoms, jeb citiem vārdiem sakot, novērtējot biškopības devumu apputeksnēšanā, ražas pieaugums ir desmitkārt lielāks nekā saražotā medus un citu biškopības produktu vērtība. Dažu valstu speciālisti norāda pat uz vēl lielāku biškopības ieguldījumu tautsaimniecībā, piemēram, medus bišu devums pozitīvi ietekmē arī kvalitatīvas lopbarības ražošanu, tādēļ arī piena un gaļas lopkopībā var aprēķināt bišu lomu ražības celšanā. Līdz ar to pastāv arī tāds viedoklis, ka biškopības tiešās un netiešās produkcijas kopapjoma attiecība 1:50

Biškopībā nākas sastapties ar tādu īpatnību, ka nozare aptver visus bišu īpašniekus, viņu īpašumā esošo saimju skaitu un saražotās produkcijas apjomu, neskatoties no tā, vai viņš ir biškopis amatieris vai profesionālis. Tas izskaidrojams ar nozares specifiku – bites ir kukaiņi un lai gan dzīvo cilvēka gatavotos mājokļos, tomēr ne ar ko neatšķiras no savvaļā mītošām bitēm. Tās lido ievākt nektāru ganībās ārpus stropa (2- 5 km attālumā) un šis process bišu lidojuma zonā ir praktiski nekontrolējams. Ikviena bišu saime ir potenciāls apdraudējums kaimiņos esošajām dravām bišu slimību gadījumos, karantīnas ierobežojumus nosakot kādai konkrētai dravai, apdraudējums saglabājas arī citām tuvākās apkārtnes dravām. Līdz ar to, no ikviena bišu īpašnieka spējām un prasmēm atpazīt slimību simptomus un nekavējoties un adekvāti reaģēt uz tiem, ir atkarīgs arī pārējo apkārtnes bišu saimju veselības stāvoklis.

Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis ir labvēlīgs augstvērtīga medus iegūšanai. Mērenā klimata zonas jaukto koku meži, kas mijas ar plašiem siliem, dabiskajām un palieņu pļavām, krūmājiem, purviem un virsājiem, nodrošina bišu saimes ar plašu nektāraugu dažādību. Nektāraugu daudzveidība ir galvenais priekšnosacījums ievāktā medus kvalitātei. Turklāt, salīdzinoši īsajā ziedēšanas laikā nektārs izdalās koncentrētāks un bagātāks ar bioloģiski aktīvām vielām. Savvaļas nektāraugu trūkums izjūtams tikai Zemgalē un dažos Kurzemes novados, kur plaši tiek audzēti graudaugi un mežu, krūmāju un dabisko pļavu un platības ir retums. Tomēr arī šeit bites nepaliek pilnīgi tukšā – bagātu ienesumu un lielisku medu nodrošina rapša sējumi. Turklāt šo sējumu platībām pēdējos gados ir tendence pieaugt.

Rapša sējumu platības (tūkst, ha; CSP).

Gads	Platība
2009	93,3
2010	110,6
2011	121,3

Diemžēl ģeogrāfiskajam novietojumam raksturīgie klimatiskie apstākļi biškopības attīstību reizēm arī ļoti stipri kavē. Mitrāis piejūras klimats ar valdošajiem ziemeļrietumu vējiem, kas lielāko tiesu sev līdzī nes lietainu laiku, traucē normālu bišu saimju attīstību un ienesuma izmantošanu. Vērojama liela klimatisko apstākļu mainība pat pāris simt kilometru robežās, sevišķi, ja salīdzina Latvijas austrumu rajonus un Vidzemes augstieni ar teritorijām Baltijas jūras piekrastē, valsts dienvidrietumos. Atšķirības pavasara un rudens iestāšanās laikā var sasniegt pat vairāk nekā divas nedēļas, un līdz ar to bišu saimju aktīvā sezona piekrastes rajonos var būt pat par mēnesi garāka nekā valsts kontinentālajā daļā.

Latvijai nav tradicionāli attīstītu biškopības reģionu – nozare ir vienlīdz labi attīstīta visā valsts teritorijā. Bišu saimju skaits valstī pēdējos gadus svārstās ap 62 līdz 74 tūkstošiem bišu saimju. Tas ne tuvu nav maksimāli pieļaujama saimju daudzums – vēsturiskā informācija liecina, ka pagājušā gadsimta trīsdesmito gadu nogalē Latvijā bija ap 200 tūkstošiem bišu saimju, tātad nozarei ir iespējas attīstīties.

Statistikas dati liecina, ka liela daļa bišu saimju (ap 40%) ir Latvijas iedzīvotāju piemājas saimniecībās, kur dravošana notiek ļoti ekstensīvi un kur bišu saimes tiek turētas galvenokārt prieka pēc un lai radītu nelielus papildus ienākumus ģimenes budžetā. Šīs dravas ir nelielas – tajās nav vairāk par piecām līdz deviņām bišu saimēm, nereti to īpašniekiem nav speciālas izglītības biškopībā. Dravām nepieciešama papildu uzraudzība un aprūpe gan no valsts institūciju puses, gan biškopju sabiedrības, jo šo nelielo dravu īpašniekiem maz rūp viņu īpašumā esošo saimju veselība, un bieži vien tās kļūst par bīstamu lipīgo slimību infekcijas avotu apkārtējo dravu saimēm.

Bišu dravu lielums un procentuālās proporcijas (LBB).

Saimju skaits dravā	%
0 – 24	63
25 – 49	23
50 – 99	9
100 – 149	3
150 un vairāk	2

Medus Latvijā ir tradicionāls pārtikas produkts. To patērē ne tikai kā saldvielu ēdienu un dzērienu saldināšanai un garšas īpašību uzlabošanai, bet arī kā tautas dziedniecības līdzekli un apiterapijā. Medus tirdzniecībā var nodalīt trīs galvenos izplatības ceļus: tiešā tirdzniecība, tirdzniecība tirgos un tirdzniecība veikalā. Tiešā tirdzniecība biškopībā tradicionāls medus tirdzniecības veids ne tikai Latvijā, bet arī citur pasaulē. Pie tirdzniecības tirgos jāpieskaita arī dažādi sezonālie tirgi, gadatirgi, lauksaimnieku tirgos un ekoloģisko produktu tirgi. Savukārt tirdzniecība veikalos ir plašāk pieejama medus fasēšanas un pārstrādes uzņēmumiem. Tomēr arī lielākās biškopības saimniecības sekmīgi tirgojas veikalos un lielveikalu tīklos. Aptauju dati liecina, ka apmēram 74% patērētāju medu iegādājas tieši no ražotāja dravā, vai ražotājam piegādājot medu pircējam dzīves vai darba vietā. 18% medu pērk tirgū. Savukārt 14% medus patērētāju medu nepērk, bet ražo paši vai saņem kā dāvanu. Līdzīgu situāciju uzrāda arī kontroles aptaujas: arī biškopji norāda, ka vairāk nekā 2/3 medus tiek pārdots tiešajā tirdzniecībā.

Iztirgotā medus proporcionālais apjoms dažādos tirdzniecības veidos (LBB)

Tirdzniecības veids	%
Tiešā pārdošana	68
Vairumtirdzniecība	20
Caur veikalu tīklu	8
Pārtikas rūpniecība	4

Nozares lielākā (valsts mēroga) organizācija ir Latvijas Biškopības biedrība (LBB), kura aptver ap 60% visu

valsts biškopju (LBB ir 2,5 tūkstoši biedru). LBB biedru īpašumā ir divas trešdaļas valsts bišu saimju – aptuveni 63% (46 800 bišu saimes). Biškopības biedrība pārstāv savu biedru un arī pārējo valsts bišu īpašnieku intereses valsts un pārvaldes institūcijās. LBB darbojas starptautiskā Ziemeļvalstu un Baltijas valstu organizācijā „Nordic-Baltic Bee-Council”, kā arī piedalās ikgadējos Ziemeļvalstu un Baltijas valstu zinātniskajos simpozijos. Biškopības biedrība īsteno Latvijas Biškopības nozares attīstības nacionālo programmu (ES finansējums), palīdz biškopju profesionālas kvalifikācijas celšanā un sniedz pamatizglītību biškopībā.

Klausītāju skaits LBB organizētajos divgadīgajosursos

	Dalībnieku skaits
2009	103
2010	144
2011	332
2012	*520

* pieteikušies

Priekšlikumi nozares attīstībai un LAP pasākumiem, kas būtu jāievieš, lai veicinātu nozares attīstību

Sākot ar 2013. gadu ieviest *de minimis* valsts atbalstu biškopības nozarē izmaksājot Ls 12,00 par bišu saimi dravās, kur ir 30 un vairāk bišu saimju. Kopā nepieciešamā summa nozarei 2013. gadā būtu ap Ls 385 000.

Atbalstu izmaksāt, ja:

- dravā ir vismaz 30 bišu saimes,
- saimes reģistrētas LDC,
- medus ražotne reģistrēta PVD,
- biškopis reģistrēts VID kā nodokļu maksātājs (jebkura uzņēmējdarbības forma),
- minimālie ieņēmumi no bišu saimes vismaz 50 Ls,
- maksājumu saņemšanas griesti atbilst *de minimis* maksimālam atbalstam.

Lauku attīstības programmā ieviest agrovīdēs pasākumus, kas veicinātu biškopības nozares attīstību, piemēram, nektāraugu iekļaušanu augu maiņā, nektāra devēju koku stādīšanu un tamlīdzīgi.

Reglamentēt kārtību, kādā kompensē neatgriezeniskus zaudējumus, ja saime saslimst ar peru puvi vai cieš no augu aizsardzības līdzekļiem.

Izveidot atbalsta sistēmu, kas veicina bišu saimju un bitenieku reģistrāciju un nodrošina efektīvu slimību apkarošanu, saimju veselības stāvokļa uzlabošanu un samazina bišu mirstību.

Veicināt adekvātu zemes apsaimniekošanu, jo īpaši atbalstīt saimniekošanas paņēmienus, kas veicina tādas pļavas un laukmales, kurās ir daudz ziedu un putekšņiem bagātu zālaugu un palielināt bioloģisko daudzveidību īstenojot arī citus agrovīdēs pasākumus (kā tas ir ierosināts bioloģiskās daudzveidības mērķos līdz 2020. gadam). Palielināt mežu bioloģisko daudzveidību, kā arī saglabātu medus bišu, savvaļas bišu un kameņu dabiskās dzīves vietas.

Atbalstīt agrovīdēs maksājumus lauksaimniekiem, kuri sēj nektāraugus augšņu ielabošanai; atbalstīt atbilstošās mežu platībās ieviest agrovīdēs pasākumus nektāraugu koku stādīšanai, kurus var izmantot kokrūpniecībai (liepas, kļavas utt.).

Ierosināt, lai galvenajās cirtēs tiktu atstāti bitēm noderīgi koki: blīgznašas, pīlādži, krūklī un ķirši u.tml.,

Atbalstīt jaunu augļu dārzu izveidi.

	Apraksts	Stīrpās puses, iespējas	Vājās puses, draudi	Ieteikumi, darāmie darbi
Saražotās produkcijas apjomi, nozares jauda (tagad un iespējamā). Nozares potenciāla analīze. Izaugsmes iespējas nozarē.	Medus ražošanas apjomu iespējams kāpināt no 1,5 tūkstošiem tonnu līdz pat divām reizēm un vairāk. Tas panākams palielinot saimju skaitu un, pielietojot intensīvas ražošanas tehnoloģijas, palielināt medus ievākumu no vienas bišu saimes. Tāpat iespējams arī kāpināt bišu maizes un ziedputekšņu ražošanas apjomus. Nozarē ir vērojama jaunu (gados jaunu) biškopju ienākšana, kas palielina nozares potenciālu. Jaunie biškopji apgūst profesionālās iemaņas labāko profesionāļu vadībā un papildina zināšanas	Latvijas biškopjiem ir salīdzinoši liela pieredze visu biškopības produktu ražošanā. Bišu barības bāze medus ražošanas pieaugumam ir pietiekosa – pusi Latvijas teritorijas aizņem meži, pieaug tādu nektāraugu kā rapša un griķu audzēšana kultūraugu sējumos. Nozarē ieplūstot jauniem profesionāļiem, pieaug arī nozares profesionālais līmenis un vairāk tiek izmantotas progresīvas tehnoloģijas. Kopš iestāšanās ES, izmantojot dažādu projektu finansējumu, jūtami pieaudzis arī nozares materiāli tehniskais nodrošinājums un cēlusies ražošanas kultūra.	Potenciālus draudus medus ražošanas intensificēšanai var nest lauksaimniecības kultūraugu – nektāraugu aizstāšana ar graudaugiem vai biomasas augiem, lauksaimniecības intensifikācija un plašāka pesticīdu izmantošana lauksaimniecībā.	LBB – turpināt biškopju apmācību un kvalifikācijas celšanu. LBB – turpināt nozares struktūras uzturēšanu (reģionālās nodaļas, struktūrvienības, nozares apgāde, produkcijas realizācijas atbalsts). LBB/ Zemkopības ministrija/citas atbilstošās ministrijas – biškopības produktu popularizēšana. Atbalsts pētījumos par veselīgu uzturu un biškopības produktu lomu veselīgas pārtikas ražošanā un tirdzniecībā. LBB/Zemkopības ministrija – biškopības produkcijas eksporta veicināšana.

	ārzemēs.			

	Apraksts	Stīrpās puses, iespējas	Vājās puses, draudi	Ieteikumi, darāmie darbi
Konkurētspēja	Iekšējā konkurence. Medus ražošanas un patēriņa iespēju analīze Latvijas vietējā tirgū rāda, ka pieaugot ražošanai līdz 3000 tonnām gadā, pieaug arī medus eksporta potenciāls. Medus kopražas palielinājums neizbēgami samazina vairumcenu un tā tuvojas konkurētspējīgu eksporta cenu līmenim. Ārējā konkurence. Pazeminoties vairumtirdzniecības cenām iekšējā tirgū, daļa medus potenciāli sāk konkurēt arī ārējā tirgū, kur neskatoties uz relatīvi zemo cenu līmeni, Latvijas medum ir iespējams izcīnīt savu nišu sakarā ar reģionālo izcelsmi un specifiskiem vides apstākļiem Latvijā.	Latvijā, sakarā ar bagāto augu valsti, nektāraugu salīdzinoši īsajiem ziedēšanas periodiem un darvošanas tradīcijām, tradicionāli lielākā daļa ievāktā medus ir poliflorais medus, kuru raksturo bagāta aromātu un garšas buķete, kas nostāda vietējo medu labākā pozīcijā attiecībā pret ievesto medu. Sortimenta paplašināšanai, tiek ievākta arī virkne monofloro medu, kas vēl vairāk pastiprina vietējā medus konkurētspēju.	Dravu izaugsmi kavē augstās ražošanas izmaksas un salīdzinoši zemā medus cena pasaules tirgos kā arī tas, ka biškopjiem nav pieejamas tādas nodokļu atlaides kā, piemēram, bezakcīzes degviela citām lauksaimniecības nozarēm, kuras šo degvielu izmanto produkcijas ražošanai un nogādāšanai realizācijas vietās.	LBB/Zemkopības ministrija – biškopības produkcijas eksporta veicināšana: 1) apgrozāmo līdzekļu deficīta izskaušana (atbalsts medus eksportētājiem), 2) starptautiskas vienošanās par sadarbību biškopības produkcijas eksportā, 3) ārvalstu investoru piesaistīšana biškopības produktu pārstrādes uzņēmumu izveidošanai.

	Apraksts	Stīrpās puses, iespējas	Vājās puses, draudi	Ieteikumi, darāmie darbi
Sagādes tirgus un patēriņa tirgus analīze	Produkcijas piegādātāji atrodas samērā vienmērīgi izvietoti pa visu valsti. Tomēr līdzīgi kā citās nozarēs, arī biškopībā vērojama lielāka ekonomiskā aktivitāte valsts centrālajā daļā – Rīgas un Zemgales plānošanas reģionos. Tas skaidrojams ar pirktspējīgo patērētāju klātbūtni šajos reģionos un salīdzinoši nelielajām piegādes izmaksām (salīdzinot ar pārējiem reģioniem). Šinī situācijā zināms paradokss vērojams cenu veidošanā: nereti piegādātāji tieši no tālajiem reģioniem ierodoties lielākās pircēju koncentrācijas vietās un cerot uz ātru produktu realizāciju, drastiski pazemina cenas.	Palielinot ražošanas apjomus, iespēja palielināt eksportu.	Situācijā, kad daudziem biškopjiem ienākumi no medus tirdzniecības ir papildus ienākuma avots, nereti tiek noteiktas pašizmaksai neatbilstošas produkcijas cenas. Šāda rīcība grauj nozares ekonomiskos pamatus, padara procesus neprognozējamus un līdz ar to rada draudus pārējo tirgus dalībnieku eksistencei.	LBB – biškopju ekonomisko zināšanu papildināšana, skaidrojošais darbs. LBB – Medus biržas vai līdzīgu tirdzniecības struktūrvienību darbības veicināšana. LBB/Zemkopības ministrija – biškopības produktu pārstrādes uzņēmuma (u) , piemēram, medus iepirkšanas (un eksporta) uzņēmuma veidošanas atbalsts.

	Apraksts	Stīrās puses, iespējas	Vājās puses, draudi	Ieteikumi, darāmie darbi
Resursi, līdzekļi, cilvēki, nodarbinātība, zeme, enerģija. Resursu izmaksas.	Biškopības produktu ražošana ir resursu ietilpīga. Vairāk nekā 1/3 daļa biškopības saimniecību dravas lielums ir 25 bišu saimes un vairāk. Tas nozīmē, ka bites izvietotas vairāk nekā 1 dravas novietnē. Pārbraucieni no vienas dravas novietnes uz otru (darba laiks, transporta līdzekļa amortizācijas un degvielas izmaksas) ir vienas no lielākajām izmaksām, kas sadārdzina ražotās produkcijas pašizmaksu. Grūti ranžējama, bet ļoti būtiska izmaksu daļa ir kapitālieguldījumi telpu sagatavošanā atbilstoši ražošanas apjomam un veterinārajām prasībām.	Biškopības darba specifika un pašreizējā prakse rāda, ka lielākā daļa biškopju ļoti lielu daļu izmaksu neuzskaita, tā mākslīgi pazeminot produkcijas pašizmaksu.	Patiesībā tas, ka lielākā daļa biškopju ļoti lielu daļu izmaksu neuzskaita, tā mākslīgi pazeminot produkcijas pašizmaksu (sk. stīrās puses, iespējas) ir ļoti bīstami, jo nonākot pie nepieciešamības pilnībā veikt dravas izdevumu/ieņēmumu bilanci atklājas fakti, ka biškopība saimniecībā ir tikusi subsidēta no citu nozaru ieņēmumiem un noved pie neobjektīva lēmuma pārtraukt saimnieciskās aktivitātes biškopībā.	Vispusīgas atbalsta programmas ražošanas procesu nodrošināšanai. LBB – turpināt izpildīt ES finansēto Nacionālo biškopības programmu. Zemkopības ministrija – atbalsts biškopības produktu ražošanai, pirmapstrādei un pārstrādei.

Lielu daļu plānoto izmaksu veido bišu saimju ārstēšanas izdevumi.

Produkcijas ražošanas un pirmapstrādes procesā nepieciešamās siltuma un elektroenerģijas izmaksas reizēm ir kritiskas dažu mazāk tradicionālu produktu ražošanā (ziedputekšņi, bišu maize).

Darbaspēka piesaiste kvalificētu darbu veikšanai ir saistīta gan ar ekonomiskiem izdevumiem, gan ar darbaspēka pieejamības problēmām (kvalificētu palīgstrādnieku atrast ārkārtīgi grūti).

Darba spēka piesaiste nekvalificēta darba veikšanai – mazāk problemātiska par kvalificēta darbaspēka piesaisti, tomēr arī šī gadījumā nākas sastapties ar sociāla un ekonomiska

	rakstura problēmām.			
	Apraksts	Stirpās puses, iespējas	Vājās puses, draudi	Ieteikumi, darāmie darbi
Pieredze, zināšanas, informācija, izglītība.	Izglītības līmenis nozarē ir vērtējams kā vidējs: daļa vecākas paaudzes biškopji ir saņēmuši Vecbebru sovhoztehnikumā (šobrīd Vecbebru profesionālā vidusskola). Jaunākās paaudzes biškopji izglītību iegūst LBB rīkotajosursos. Biškopju vidū varam atrast arī personas ar augstskolas izglītību dažādās specialitātēs un nozarēs, diemžēl biškopībā studijas turpina ļoti nedaudzi. LBB uztur divas interneta vietnes, vienu – nozares profesionāļiem un otru – produkcijas patērētājiem. LBB izdod profesionālo žurnālu „Biškopis” un piedalās žurnāla „Dārzs un Drava” satura veidošanā. Tiek organizēti pieredzes	Jaunas informācijas pieejamība ir apmierinoša, Paraleli apraksta daļā minētajiem informācijas izplatības ceļiem, jāmin arī LBB pārstāvju un nozares speciālistu un pētnieku Ziemeļvalstu un Baltijas valstu biškopju padomes darbībā un dalība ikgadējā Ziemeļvalstu un Baltijas valstu zinātniskajā simpozijā.	Interneta resursu uzturēšana ir salīdzinoši dārga un darbietilpīga, ierobežoto līdzekļu dēļ vairāki no minētajiem informācijas resursiem, īpaši internetā darbojas nepilnā apjomā.	Rast finansējumu IT speciālistu piesaistīšanai.

		apmaiņas braucieni.		
	Apraksts	Stīrās puses, Iespējas	Vājās puses, Draudi	Ieteikumi, darāmie darbi
Sociālie faktori	Medus ir populārs tautas medicīnas līdzeklis, tā diētiskās īpašības nevienam nav jāpierāda, tādēļ medus uzskatāms par produktu ar nosacīti augstu atpazīstamību. Mazāk zināmi ir pārējie biškopības produkti un mazāk ievērojama ir to atpazīstamība lietošanai uzturā vai medicīnā.	Eiropā tradicionāli ir tas, ka dažādu vēsturisku satricinājumu un krīžu periodā cilvēki izrāda pastiprinātu interesi nodarboties ar biškopību. Cukurs ir ne tikai garšviela, bet arī enerģijas avots, situācijās, kad trūkst līdzekļu tā iegādei, cilvēki meklē alternatīvus ceļus kā iztrūkstošo enerģijas un salduma avotu aizstāt ar alternatīvu produktu.	Situācijā, kad aizvien lielāks skaits cilvēku pievēršas biškopībai, apdraudēts ir nozares mugurkauls – profesionālie biškopji. Jaunpienācēju rindās lielākā daļa ir hobiju biškopji, kuri ar minimāliem ieguldījumiem, skaitliski nelielās, dažu saimju dravās, saražo nosacīti lētu produktu. Mainoties situācijai šie biškopji no nozares pazūd.	LBB – izskaidrojošais darbs un ekonomisko pamatprincipu apmācība nelielo dravu īpašniekiem. Pieaugot biškopju skaitam jāmeklē ceļi, kā paplašināt produkcijas noietu. Viens no galvenajiem uzdevumiem, sabiedrībā jau no mazotnes radīt izpratni par veselīgu uzturu. Viens no ceļiem, ka arī rūpēs par bērnu un jauniešu veselību un attīstību, mācību iestādēs ieviest subsidēto medus pieejamību, tāpat kā pašreiz tiek piedāvāti augļi un dārzeņi.
Ekonomiskie faktori	Ekonomiskie faktori biškopību ietekmē vistiešākajā veidā.	Ekonomiskajiem nosacījumiem vai likumdošanas bāzei radot	Strauja attīstība sev līdz nes darba kultūras un produkcijas kvalitātes	Lai novērstu bišu saimju skaita samazināšanos, kā arī lai

	Sakarā ar to, ka lai sāktu nodarboties ar biškopību, nav nepieciešams īpaši liels resursu ieguldījums, ir vērojama izteikti strauja reaģētspēja uz dažādiem ekonomiskiem faktoriem un likumdošanas iespēlētām iespējām. Taču, lai ar biškopību nodarbotos ilgtermiņā un to attīstītu par konkurētspējīgu uzņēmējdarbību ir nepieciešams samērā liels resursu ieguldījums.	biškopībai labvēlīgu situāciju, notiek straujš nozares uzplaukums, kas pirmkārt izpaužas nozarē iesaistīto personu un saimju skaita pieaugumā.	pazemināšanos. Gadījumā, ja ekonomiskie apstākļi pasliktinās, tik pat strauji kā uzplaukums, nozarē attīstās arī recesija.	nodrošinātu gan savvaļas entomofilo augu, gan kultūraugu apputeksnēšanu, nepieciešams panākt maksājumu par katru īpašumā esošo bišu saimi.

	Apraksts	Stīrpās puses, iespējas	Vājās puses, draudi	Ieteikumi, darāmie darbi
ES piensūms nozares attīstībai (Nozare kopš iestāšanās Eiropas Savienībā) Nozare pirms iestāšanās, nozare pēc iestāšanās.	Biškopība ES atrodas īpašā statusā, sakarā ar bišu slimību Varrozi un bišu eksistences apdraudētību, ES ir atzīta nepieciešamība atbalstīt biškopību. Biškopības atbalsts tiek organizēts nozarei kopumā, finansējumu iedalot nozares organizācijām Biškopības nacionālās programmas īstenošanai: "Atbalsts biškopības programmai".	Iestāšanās ES deva iespēju gan LBB, gan individuāli katram nozares pārstāvim piesaistīt finanšu līdzekļus caur dažādu projektu realizēšanu. LBB realizē projektu "Atbalsts biškopības programmai" Projekta mērķis: Biškopības produkcijas kvalitātes un ražošanas apstākļu uzlabošana, kā arī varrozes invāzijas samazināšana Latvijas dravās. Projekta rezultāti: Programmas ietvaros tiek realizēti sekojoši pasākumi: 1. Tehniskā palīdzība. Semināri un citi pasākumi biškopju profesionālai	Atsevišķi biškopji ir piesaistījuši ES finansējumu dravu iekārtošanai un modernizācijai, bet noteikti to skaits varēja būt lielāks, ja nebūtu tik augsts administratīvais slogs	Tā kā biškopji ir mazo un vidējo uzņēmumu pārstāvji, tad viņiem saistoši būtu projekti ar attiecināmām izmaksām līdz 10 000 LVL un ar maksimāli lielāku atbalsta intensitāti un iespējami mazāko administratīvo slogu. Saistoši būtu finansiālais atbalsts biškopības uzsācējiem – vienreizējs atbalsts līdz 3000 LVL, cilvēkiem līdz 40 gadu vecuma, kuri uzņēmējdarbību biškopībā uzsāk pirmo reizi, tādējādi panākot, ka ar biškopību sāk nodarboties gados jaunāki cilvēki. Būtu nepieciešams lielāks finansējums ciltsdarbam biškopībā, tādējādi uzlabojot bišu veselību un

	attīstībai. 2. Varrozes apkarošana. Varrozes apkarošanas preparātu efektivitātes salīdzināšanas pētījumi un preparātu izdole 3. Biškopības produkcijas kvalitātes uzlabošanas pasākumi. Programmas ietvaros medus paraugiem nosaka ziedputekšņu sastāvu, antibiotiku un akaracīdu atliekvielas, smagos metālus un kvalitatīvos rādītājus. 4. Pasākumi bišu skaita atjaunināšanai stropos. Projekta ietvaros tiek līdzfinansēta bišu ciltsmāšu iegāde, ziemas barības līdzekļu iegāde un izdole utt. LBB realizēja programmu „Medus un citu biškopības produktu popularizēšana.” Projekta	samazinot bišu bojā eju.

mērķis:

Palielināt augstas kvalitātes un standartu Eiropas Savienības izcelsmes medus patēriņu. Informēt patērētājus par medu un biškopības produktiem, to specifiskajām īpašībām, kvalitāti un marķējumu, izsekojamību un nefiltrēto un nepasterizēto medu. Panākt lai patērētāji spēj atšķirt dažādus medus veidus, un zina par marķējuma norādīto informāciju.

Projekta rezultātā paaugstinoties iedzīvotāju informētībai par medus, it sevišķi nepasterizēta un nefiltrēta uzturvērtību, palielinājās iedzīvotāju pieprasījums pēc medus. Programmas realizācijas rezultātā uzlabojās patērētāju informētība par medu un citiem

	biškopības produktiem. Patērētāji tika informēti un iepazīstināti ar tādiem biškopības produktiem kā putekšņi, propoliss, bišu maize, kā arī medus dažādiem veidiem, specifiskām īpašībām, uzturvērtību un izmantošanas iespējām. Ar ES atbalstu ir ierīkotas vairākas mācību dravas.		

Spēkā esošās likumdošanas (nozari regulējoša, nodokļus, grāmatvedību) nepilnības un traucējošie faktori. Nozares pārstāvju priekšlikumi!	Būtu nepieciešams izstrādāt un aktualizēt: standartus biškopībā; bišu saimju pārvešanas noteikumus; drošības tehniskas noteikumus darbā ar bišu saimēm; bišu saimju turēšanas un kopšanas noteikumus; dravas telpu iekārtošanas noteikumus; lauksaimniecības ķimikāliju lietošanas noteikumus attiecībā uz bišu saimēm; zaudējumu atlīdzību par bišu saimēm, kas cietušas konstatētas, nepareizas lauksaimniecības ķimikāliju lietošanas dēļ; to ietekmes perioda noteikšana līdz sekojošās ziemošanas beigām; bišu saimju apdrošināšanu; atlīdzību par bišu saimju izmantošanu apputeksnēšanā; biškopību regulējošo normatīvo aktu harmonizēšanu saskaņā ar ES likumdošanu. Biškopības nozares attīstību un produktu noietu pozitīvi ietekmētu samazinātais PVN pārtikas produktiem. Tā kā biškopība ir nozare, kura var pastāvēt bez lauksaimniecībā izmantojamo zemju apsaimniekošanu, tad svarīgi būtu vienādot nodokļu atlaides UIN un IIN maksātājiem
CITA INFORMĀCIJA Informācija par organizāciju, tās mērķiem, uzdevumiem un galvenajām aktivitātēm, kas tiks publicēta Valsts Lauku tīkla mājas lapā www.laukutikls.lv.	Latvijas Biškopības biedrība Latvijas Biškopības biedrība (LBB) ir sabiedriska organizācija, kas apvieno Latvijas biškopjus. Kopējais biedru skaits LBB 2012. gada 1. augustā bija 2551 biškopji. Pēc LBB rīcībā esošās informācijas, Latvijā pašlaik ir ap 4300 biškopju un bišu saimju īpašnieku un tas nozīmē, ka LBB apvieno aptuveni 2/3 no kopējā biškopju skaita. Lai gan LBB primārais uzdevums ir pārstāvēt savu biedru intereses, tomēr apzinoties to, ka biškopības biedrībā apvienojušies lielākā daļa valsts biškopju, tajā skaitā arī lielākā daļa nozares profesionāļu, Latvijas Biškopības biedrība uzņemas atbildību par nozares turpmāko attīstību, sadarbojas ar ikvienu biškopi un bišu saimju īpašnieku un ir gatava uzstāties visas nozares un visu Latvijas biškopju vārdā.

Biedrības misija

Latvijas Biškopības biedrības misija ir nodrošināt biškopības nozares attīstību un stabilu izaugsmi Latvijas valstī. Biedrība apvieno visus bišu saimju īpašniekus neatkarīgi no saimju skaita, dravas lieluma un ražošanas apjoma. Biedrībai ir plaši sazarota struktūra, tā pārzina biškopības nozari un pārstāv valsts biškopju intereses kā Latvijas valstī tārpus tās robežām.

Biedrības mērķi

Nodrošināt tiesiskos, organizatoriskos, tehniskos un citus priekšnosacījumus biškopības nozares attīstībai Latvijā.

Veicināt biškopības nozares ekonomisko attīstību, biškopības produktu ražošanu un realizāciju, kā arī nodrošināt Latvijas biškopju sekmīgu darbību Eiropas Savienības kopējā tirgus ekonomisko attiecību apstākļos.

Sekmēt sanitāro normu ievērošanu biškopībā un bišu produktu ražošanā un nepieļaut bišu infekcijas un invāzijas slimību izplatīšanos Latvijā.

Organizēt un pārraudzīt zinātniskos pētījumus, kas saistīti ar biškopības attīstību valstī.

Piešķirtā finansējuma apjomā izstrādāt un realizēt projektus un programmas, kuru nepieciešamību nosaka Latvijas un Eiropas Savienības likumdošana vai, kuri ir nepieciešami nozares attīstības veicināšanai.

Sekmēt labas biškopības produkcijas ražošanas prakses attīstību radīt šķēršļus tirdzniecībai ar nekvalitatīvu vai falsificētu biškopības produkciju.

Organizēt ciltsdarbu biškopības nozarē, izstrādāt un realizēt ciltsdarba programmas, sagatavot priekšlikums ciltsdarbu regulējošiem normatīvajiem aktiem.

Veicināt Latvijas vietējās bites (*Apis mellifera mellifera* L.) ģenētisko resursu saglabāšanu.

Veicināt dravu materiāli tehnisko nodrošinājumu;

Nodrošināt biškopju profesionālo izglītību, organizēt pasākumus, kas pilnveido biškopju zināšanas

un sekmēt informācijas apriti biškopībā.

Latvijas Biškopības biedrībai saskaņā ar tās statūtiem veido teritoriālās struktūrvienības (nodaļas), kas apvieno konkrētā reģiona biedrus. Reģionālo teritoriālo nodaļu var izveidot LBB biedri, neatkarīgi no viņu dzīves vietas, un tās pasākumos var piedalīties jebkura cita persona, kura atbalsta LBB idejas un nostādnēs, un vēlas aktīvi piedalīties biedrības statūtos noteiktā pamatmērķa sasniegšanai. Nodaļa nav patstāvīga juridiska persona. Vienā Latvijas republikas bijušajā administratīvajā teritorijā, kā arī Rīgas pilsētā ir viena reģionālā nodaļa. Taču iespējami arī izņēmumi, kurus nosaka LBB padome.

Nodaļas mērķis ir radīt pastāvīgu un atgriezenisku saikni starp Latvijas biškopjiem un biškopības biedrību. Nodaļas uzdevums ir aktivizēt biškopju darbību attiecīgajā rajonā, rajona pilsētu un pagastu biškopības problēmu apzināšanā un risināšanā.

Nodaļa popularizē biškopību rajonā, apvieno un koordinē attiecīgā rajona biškopju darbību, nodrošina informācijas apriti starp LBB valdi, padomi un rajona biškopjiem, apkopo biškopju priekšlikumus un veic to analīzi, organizē pasākumus LBB programmu īstenošanai un mērķu sasniegšanai, informē sabiedrību par LBB darbību un aktivitātēm, veido darba grupas.

Aktīvākās un lielākās nodaļas šobrīd ir izveidojušās Ogrē (363 biškopji ar 5142 bišu saimes), Rīgā (208 biškopji ar 2139 bišu saimes) un Liepājā (203 biškopji un 3856 bišu saimes), kurās apvienojušies šo pilsētu un tuvējo novadu biškopji. Neapšaubāmi, kā jau tas vērojams valsts ekonomikā arī kopumā, liela biškopju LBB biedru aktivitāte vērojama tieši valsts centrālajā daļā – Rīgā un Rīgas apkārtnē (bijušajā Rīgas rajonā). LBB Rīgas pilsētas nodaļā ir 208 biedri un 2139 bišu saimes, bet agrākajā Rīgas rajona nodaļā – 126 biškopji un 1811 bišu saimes. Tomēr summēt šo nodaļu rādītājus nebūtu korekti, jo Rīgas pilsētas nodaļas biedru bišu dravas lielākoties atrodas ārpus pilsētas teritorijas, izkaisītas pa visu valsts teritoriju.

Lielākās LBB rajonu nodaļas (pēc biedru skaita):

	Biedri	Bišu saimes	Vidēji saimes uz biedru
Ogre	363	5 142	14,2
Rīga	208	2 139	10,3
Liepāja	203	3 856	19,0
Madona	136	2 434	17,9
Rīgas rajons	126	1 811	14,4
Cēsis	115	2 044	17,8
Valmiera	103	2 781	27,0
Kopā lielākajās:	1 254	20 207	
Procenti no kopējā biedru skaita LBB	49%	43%	
Kopā LBB:	2 551	46 842	18,4

BIŠKOPIBAS NOZARES ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA (laika posmam līdz 2013. gadam)

Nozares attīstības stratēģijas mērķis ir uzlabot biškopības produktu ražošanas un tirdzniecības vispārējos nosacījumus, kā arī samazināt varrozes invāziju un ar to saistītās slimības Latvijas dravās.

Mērķa sasniegšanai ir veicami šādi pasākumi:

1. Profesionālās pilnveidošanās un izglītības nodrošināšana biškopībā (kursi, lekcijas, semināri, gadskārtējie saieti, konkursi, izstādes, ekskursijas, mācību dravų izveidošana, informatīvo materiālu izdošana, praktisko pētījumu veicināšana biškopju dravās, dalība starptautiskās sanāksmēs un zinātniskos forumos). Izglītība ir ļoti svarīgs faktors, lai veicinātu nozares attīstību un apmācītu gan jaunus nozares speciālistus, gan sniegt iespējas pilnveidot zināšanas jau esošajiem. Ņemot vērā, ka pēc profesionālās izglītības iestāžu reorganizācijas vairs nevienā no Latvijas skolām nevar nokomplektēt skolēnu grupu jau trešo gadu, tad LBB faktiski ir vienīgā organizācija, kura var uzņemties atbildību par profesionālo biškopības izglītības turpināšanu.

2. Dažādu profilu un izmēru dravų attīstība (individuāli katrai grupai, grupējot pēc dravas lieluma un ražošanas virziena, kā arī biškopju interešu kopām; LBB biedru profesionālo nodaļu un interešu kopu veidošanās veicināšana). Mērķis ir palielināt medus ražošanas efektivitāti un uzlabot apstākļus, lai paaugstinātu biškopības produkcijas kvalitātes un nekaitīguma rādītājus, kā rezultātā patērētāji būtu nodrošināti ar augstas kvalitātes Latvijas izcelsmes biškopības produktiem.

Katru gadu sekot līdzi un nepieciešamības gadījumā aktualizēt vadlīnijas biškopības produktu ražošanai atbilstoši ES un nacionālas likumdošanas izmaiņām. Latvijas Biškopības biedrība nodrošina un nodrošinās to pieejamību atsevišķiem biškopjiem, biškopju asociāciju biedriem un biškopju grupām.

Lai palielinātu ražošanas efektivitāti pielietojot labākus paņēmienus biškopji ir jānodrošina ar zināšanām un informāciju par dravošanu. Tehniskās palīdzības ietvaros tiek un tiks organizētas teorētiskās un praktiskās apmācības par audzēšanas darbu biškopjiem, instruktoriem, pētniekiem un brīvprātīgiem instruktoriem.

Tehniskās palīdzības ietvaros biškopji var un varēs saņemt konsultācijas no biškopības instruktoriem, pētniekiem un brīvprātīgajiem instruktoriem. Biškopības instruktoru galvenās darbības jomas ir bišu saimju īpašnieku praktiska mācīšana, saimju klīniskā apskate, iespējamo bišu slimību

konstatēšana un ārstēšana, padomu sniegšana bišu barības bāzes pilnveidošanā un kultūraugu apputeksnēšanā, ieteikumi dravai vispiemērotākās vietas izvēlei un izvietojumam, praktiski padomi bišu saimju kopšanā, pavairošanā, biškopības produkcijas ieguvē, tās pirmapstrādē un sagatavošanā realizācijai, kā arī ekonomiskie aprēķini rentablas biškopības izveidošanai, atbilstoša biškopības inventāra, stropu tipu un telpu izvēle, kas būtu piemērotas biškopības nozares attīstībai. Instruktoru sagatavošana un nodrošināšana ar nepieciešamajiem darba apstākļiem, materiāliem, aprīkojumu un transportu rada iespēju konsultēt biškopjus visā Latvijā.

Ik gadu jāveic biškopības konsultantu apmācība, informējot un iepazīstinot viņus ar jaunākajām tendencēm slimību izplatībā un to apkarošanas līdzekļu lietošanā, lai varētu nodrošināt veiksmīgu informācijas apmaiņu ar biškopjiem, un tā ierobežotu slimību izplatību, tādējādi samazinot ārstniecības līdzekļu lietošanu un atliekvielu daudzumu produkcijā. Tiek un tiks plānoti mācību semināri instruktoriem, brīvprātīgiem instruktoriem, pētniekiem un atbildīgajiem par biškopju grupām vai kooperatīviem par tematiku, kas skar varrozes un citu ar to saistīto slimību apkarošanu, Latvijas un Eiropas Savienības normatīvo aktu prasības un kopējās lauksaimniecības politikas tendences attiecībā uz biškopību, medus ražošanas apstākļu uzlabošanas iespējas, lai uzlabotu medus kvalitāti un nekaitīgumu, kā arī bišu saimju saudzēšanu un slimību profilaksi, medus savākšanas un iesaiņošanas apstākļus, transportēšanu, tirgdarbību un citas tēmas, kas saistītas ar biškopības nozari un ir nepieciešamas nozares mērķu sasniegšanai.

Seminārus paredzēts organizēt visos Latvijas reģionos pēc iespējas tuvāk biškopjiem, lai piesaistītu maksimāli daudz interesentu, jo tieši mazo dravų īpašnieki tos nespēj apmeklēt, ja seminārs notiek tālu no dzīves vietas, bet daudzās mazajās dravās joprojām dravo biškopji, kuriem ir nepietiekamas zināšanas par bišu slimību apkarošanu vai arī nav iespējas sekot līdzi jaunākajai informācijai un inovācijām biškopībā.

Tiks organizēti valsts mēroga un reģionāli semināri, konferences, kongresi un kursi. Biškopji, instruktori, brīvprātīgie instruktori, programmā iesaistītais personāls un atbildīgie par grupām vai kooperatīviem piedalīsies reģionālajos un starptautiskajos kongresos, konferencēs, semināros unursos.

Kongresu, konferenču, semināru un kursu apmeklējuma galvenais uzdevums ir jaunākās informācijas iegūšana, lai iepazīstinātu un apmācītu personālu, instruktorus, brīvprātīgos instruktorus, pētniekus, biškopjus un atbildīgos par grupām vai kooperatīviem, lai viņi savā darbībā varētu izmantot inovatīvas un efektīvas metodes.

3. Jaunu biškopju piesaistīšana nozarei (nozares „atjaunināšana” – pasākumi plašu sabiedrības masu informēšanai par LBB veiktajām aktivitātēm biškopības iemaņu apgūšanā, palīdzība jauniekiem biškopjiem uzsākot biškopju gaitas, jauno biškopju konkursi gan Latvijas gan starptautiskā mērogā utt.). LBB jau 17 gadus ir apvienojusi un turpinās ap sevi pulcināt biškopjus, lai risinātu kopēji nozares problēmas: slimību ierobežošanu, tirgus aizsardzību, produktu popularizēšanu u.tml. Optimālai informācijas aprītei, viedokļu apkopošanai un nozares attīstības veicināšanai ir nepieciešams, lai vairākums no nozares pārstāvjiem būtu apvienoti profesionālajā organizācijā.

Ar LBB atbalstu jaunie Latvijas biškopji – jaunieši jau ir piedalījušies un turpinās piedalīties starptautiskos pasākumos, lai parādītu savas zināšanas un iegūtu jaunas zināšanas un prasmes, ko turpmāk pielietot uzsākot patstāvīgu darbošanos biškopībā.

4. Nozares materiāli tehniskās bāzes pilnveidošana (biškopjiem pieejamā biškopības inventāra, literatūras, iekārtu un celtņu, kā arī bišu barības kvalitātes un satura uzraudzība, progresīvu modeļu un tehnoloģiju popularizēšana).

Līdz šim katru gadu esam papildinājuši biškopjiem pieejamās literatūras klāstu no dažādām valstīm un arī aktuālākās informācijas tulkojumus, kas lasāmi žurnālā “Biškopis”, kā arī biedrības mājas lapā www.strops.lv. Literatūras bāzi iespēju robežās papildināsim arī turpmāk, lai katrs interesents varētu iegūt sev vajadzīgo informāciju.

5. Bišu slimību ierobežošana (informācija, ārstniecības stratēģija, materiālais nodrošinājums). Varroze ir nozīmīgākā bišu slimība un ekonomiski rada vislielākos zaudējumus biškopībai. Labākus

rezultātus cīņā ar šo parazītu, mazinot izmaksas un ekonomiskos zaudējumus iegūst tad, ja biškopji izprot un novērtē šīs slimības nopietnību, kā arī izprot ierobežošanas pasākumu nozīmi un prot tos pielietot. Līdz šim esam centušies un noteikti turpināsim nodrošināt biškopjus ar informatīvu, konsultatīvu un materiālu atbalstu varrozes un saistīto slimību apkarošanai.

Daudzi biškopji izmanto bioloģiskās metodes varrozes apkarošanai. Pašlaik ir izveidota jauna aparatūra un izstrādātas jaunas tehnoloģijas šo metožu izmantošanai, tādēļ tās ir jāpārbauda Latvijas apstākļos, lai varētu izstrādāt ieteikumus biškopjiem. Latvijā pieaug bioloģiskā dravošana, lai to popularizētu un veicinātu sekmīgu dravošanu, ir nepieciešams izstrādāt dravošanas metodes, kas būtu apkārtējai videi draudzīgākas, nodrošinātu patērētājiem drošus un kvalitatīvus biškopības produktus, bet varrozes novēršanā būtu pietiekami efektīvas. Lai mudinātu biškopjus arvien vairāk izvēlēties bioloģiskās metodes, ir nepieciešams turpināt šo metožu aprobācijas darbu un popularizēšanu, demonstrējot dravās un semināros reālus pētījumu rezultātus, kas sasniegti Latvijas apstākļos.

Ar varrozi saistīto bišu slimību izplatības noteikšana ir apstiprinājusi, ka Latvijā ir sastopami varru pārnēsātie bišu vīrusi un tiem ir liela ietekme uz bišu saimes veselību, kā arī spēcīgas varrozes invāzijas gadījumā parādās arī problēmas ar citām infekcijas un invāzijas slimībām. Varrozes izplatīšanās veicina labvēlīgus apstākļus arī citu slimību uzliesmojumiem, tādēļ jāturpina diagnosticēt ar varrozi saistītos bišu vīrusus un noteikt šo vīrusu izplatību, kā arī jāveic citu saistīto slimību diagnostika un apkarošana, lai palīdzētu biškopjiem uzturēt spēcīgas un veselas dravas, kas samazina dažādu zāļu un ķīmisko vielu lietošanu un veicina tīru biškopības produktu ieguvī.

Varrozes un ar to saistīto slimību apkarošanas pētījumi tiks veikti sadarbībā ar Latvijas Lauksaimniecības universitātes Veterinārmedicīnas fakultāti un Lauksaimniecības fakultāti, kā arī sadarbojoties ar atsevišķiem biškopjiem entuziastiem, kuri spēj nodrošināt pētījumiem atbilstošus apstākļus.

6. Ciltsdarba veicināšana (māšu ciltsmateriāla iepirkšana, māšu audzēšanas veicināšana). Iespēju un

finansējuma robežās tiek saglabāta Latvijas vietējā bite *Apis mellifera mellifera*. Aktivitātes ciltsdarbam nosaka biškopju interese un pieprasījums. Šā mērķa ietvaros ir apgūta un sekmīgi tiek pielietota instrumentālā bišu māšu apsēklošana un pakāpeniski, saskaņā ar pieejamiem finanšu resursiem, tiek palielināts selekcijas darbā iekļauto bišu saimju skaits. Ciltsmateriāla tīrības kontrolei, paralēli biometriskajiem mērījumiem, iespēju robežās tiek paredzētas arī ciltssaimju bišu DNS analīzes.

Ir izveidota un sakārtota ciltsmateriāla uzskaites valstī, kā arī apmācīti ciltsdarba pārraugi. Datu apkopošanai un apstrādei izstrādāta īpaši šim mērķim piemērota datorprogramma.

Ražojošo dravu un māšu audzētāju vajadzībām LBB centralizēti iepērk un realizē biškopjiem ciltsmātes no Dānijas, Somijas, Lietuvas un citu valstu specializētajām māšu audzētavām. Iegādātās mātes tiek izmantotas ataudzēšanai pēc biškopju ieskatiem – gan jaunu produktīvu māšu audzēšanai, gan tranu saimju izveidei un F1 krustojumu iegūšanai. Tomēr jāatzīst, ka sekmīgai šā darba veikšanai traucē izolētu māšu apsēklošanas punktu trūkums.

7. Biškopības produkcijas ražošanas pilnveidošana un tirdzniecības veicināšana. Medus kvalitātes uzlabošanu var nodrošināt, ja ir zināmi noteikti fizikāli ķīmiskie rādītāji. Latvijā medus kvalitatīvo rādītāju kontrole tiek veikta, nosakot minimālās prasības atbilstoši Latvijas normatīvajiem aktiem par kvalitātes, klasifikācijas un marķējuma prasībām medum. Medus paraugiem tiek noteikti un noteiks ziedputekšņu sastāvu, antibiotiku un akariocīdu atliekvielas, smagos metālus un kvalitatīvos rādītājus. Par iegūtajiem pētījumu rezultātiem Latvijas Biškopības biedrība informēs medus ražotājus, tādējādi nodrošinot atgriezenisko saikni. No botāniskās izcelsmes izrietošo medus fizikāli ķīmisko īpašību analīžu veikšana ļaus biškopjiem iegūt precīzas ziņas par medus kvalitāti un līdz ar to labāk novērtēt savu produktu tirgū. Pasākumu realizācijā Latvijas Biškopības biedrība kā līdz šim, turpinās sadarboties ar biškopjiem, biškopju asociāciju biedriem un biškopju grupām, Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātnisko institūtu „BIOR”, Latvijas Lauksaimniecības universitāti un Hohenheimas Universitātes Biškopības institūtu Vācijā, kas specializējas biškopības produkcijā pārbaudāmo atliekvielu pētījumos.

8. Nozares strukturēšana, biškopju kooperācijas veicināšana. Ņemot vērā, ka biškopju uzņēmumi ir mazie un vidējie uzņēmumi, tad gan izejvielu iepirkšanai, gan produkcijas realizācijai būtu nepieciešams veicināt savstarpējo kooperāciju, lai palielinātu nozares konkurētspēju. Nepieciešams: biškopju informēšana un izglītošana par kooperācijas pozitīvajām iezīmēm - pieredzes apmaiņas braucienu organizēšana uz iespējami līdzīgiem lauksaimniecības kooperatīviem un sadarbība ar Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociāciju.

9. Nozares administrēšana (informācijas ievākšana, statistikas veidošana, likumdošanas iniciatīvas, ES un nacionālo fondu apgūšana, maksājumu par vienu bišu saimi panākšana).

Lai varētu apzināt, uzlabot un attīstīt nozari, ir nepieciešams apjaust tās reālos apjomus, līdz ar to ir jāveicina nozares statistikas veidošana un tās apkopošana katru gadu. Arvien plašāk un biežāk publiskajā telpā izskan, ka bišu saimju skaits Eiropā samazinās, ka ir novērojams vēl neidentificēts bišu izmiršanas sindroms un lai nerastos problēmas ar vides daudzveidības saglabāšanos un neveidotos zaudējumi citām lauksaimniecības specialitātēm, kur būtiska ir kultūraugu apputeksnēšana, ir nepieciešams intensīvi domāt par saimju skaitu saglabāšanu un palielināšanu. Tā kā ir veikti aprēķini, tad pēc valsts teritorijas lieluma un bišu barības nodrošinājumu, Latvijā potenciāli ir iespējams uzturēt vairāk kā 100 000 bišu saimes.

Lai novērstu bišu saimju skaita samazināšanos, kā arī lai nodrošinātu gan savvaļas entomofilo augu, gan kultūraugu apputeksnēšanu, būtu nepieciešams panākt maksājumu par katru īpašumā esošo bišu saimi. Kā jebkurā nozarē, tā arī biškopībā ir aktuāli veicināt un piedalīties, kā arī sekot līdzī likumdošanas izstrādei un grozījumiem, lai uzlabotu un veicinātu nozares attīstību. Būtu nepieciešams izstrādāt un aktualizēt: standartus biškopībā; bišu saimju pārvešanas noteikumus; drošības tehniskas noteikumus darbā ar bišu saimēm; bišu saimju turēšanas un kopšanas noteikumus; dravas telpu iekārtošanas noteikumus; lauksaimniecības ķīmikāliju lietošanas noteikumus attiecībā uz bišu saimēm; zaudējumu atlīdzību par bišu saimēm, kas cietušas konstatētas, nepareizas lauksaimniecības ķīmikāliju lietošanas dēļ; to ietekmes perioda noteikšana līdz sekojošās ziemošanas beigām; bišu saimju apdrošināšanu; atlīdzību par bišu

saimju izmantošanu apputeksnēšanā; biškopību regulējošo normatīvo aktu harmonizēšanu saskaņā ar ES likumdošanu.

Tā kā biškopji ir mazo un vidējo uzņēmumu pārstāvji, tad viņiem saistoši būtu projekti ar attiecināmām izmaksām līdz 10 000 LVL un ar maksimāli lielāku atbalsta intensitāti un iespējami mazāko administratīvo slogu. Saistoši būtu finansiālais atbalsts biškopības uzsācējiem – vienreizējs atbalsts līdz 3000 LVL, cilvēkiem līdz 40 gadu vecuma, kuri uzņēmējdarbību biškopībā uzsāk pirmo reizi, tādējādi panākot, ka ar biškopību sāk nodarboties gados jaunāki cilvēki. Būtu nepieciešams lielāks finansējums ciltsdarbam biškopībā, tādējādi uzlabojot bišu veselību un samazinot bišu bojā eju. Būtu nepieciešams finansējums pētījumiem, kuri varētu rast skaidrojumu par bišu bojā ejas iemesliem; izstrādātu ieteikumus optimālām dravošanas metodēm, lai ierobežotu varras un citu slimību, kaitēkļu izplatību.

Ir ļoti svarīgi veicināt pienācīgu zemes apsaimniekošanu (jo īpaši tos saimniekošanas paņēmienus, kas veicina tādas pļavas un laukmales, kurās ir daudz ziedu un putekšņiem bagātu zālaugu) un citu agrovides pasākumu īstenošanu, lai palielinātu bioloģisko daudzveidību (kā tas ir ierosināts bioloģiskās daudzveidības mērķos līdz 2020. gadam), tostarp lauksaimniecības un mežu bioloģisko daudzveidību, kā arī saglabātu medus bišu, savvaļas bišu un kameņu dabiskās dzīvotnes, ņemot vērā viņu svarīgo nozīmi apputeksnēšanā. Varētu atbalstīt agrovides maksājumus lauksaimniekiem, kuri sēj nektāraugus augšņu ielabošanai; atbalstīt atbilstošās mežu platībās ieviest agrovides pasākumus nektāraugu koku stādīšanai, kurus var izmantot kokrūpniecībai (liepas, kļavas utt.); varētu ierosināt, ka galvenajās cirtēs tiek atstāti dažādi koki: blīgzņas, pīlādži, krūklī un ķirši u.tml., varētu atbalstīt jaunu augļu dārzu izveidi.

10. Sabiedrības izpratnes veidošana par biškopības nozari (medus dalīšana skolās papildus dārzeņu programmai, preses relīzes, TV, radio). Pieaugot lauksaimnieciskās ražošanas apjomiem, palielinoties monokultūru audzēšanai un pesticīdu lietošanai, samazinās biškopībai labvēlīgās teritorijas un iet bojā savvaļas apputeksnētāji, kas būtiski palielina biškopju pārraudzīto bišu saimju lomu ne tikai kultūraugu apputeksnēšanā, bet arī visas ekosistēmas dzīvotspējas uzturēšanā kopumā. Biškopju nozares pārstāvju uzdevums būtu rūpēties par likumdevēju, lauksaimniecības organizāciju un citu sabiedrības pārstāvju

izglītošanu par bišu lomu lauksaimniecībā un cilvēces pastāvēšanā.

Biškopības produktu realizācijas iespējas Latvijā ir nodrošinātas apmierinoši. Latvijā ir vairāki uzņēmumi, kas nodarbojas ar medus iepirkšanu vairumā. Diemžēl ne visi fasētāji laicīgi norēķinās par piegādāto produkciju. Konkurence mazumtirdzniecībā pieaug, jo arvien vairāk biškopji paši tirgo medu, bet tas labos medus ražas gados nelabvēlīgi ietekmē cenu. Bieži cena ir nepamatoti zema, jo tā nesedz pat ražošanas izmaksas. Latvijas Biškopības biedrība ir izveidojusi preču zīmi "Ievākts Latvijā", kuras funkcija ir palīdzēt rast biškopim lielāku noieta tirgu viņa dravā ražotajai produkcijai, izceļot viņa produktu izcelsmi un kvalitatīvo vērtību, kā arī palīdzot pircējam izvēlēties drošu un kvalitatīvu vietējo produkciju

Latvijas Biškopības biedrība, kā vienīgā valsts mēroga profesionālā un visplašāk pārstāvētā biškopju organizācija, ir atbildīga par visas biškopības nozares attīstību.

